

СТАНОВИЩЕ

върху дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен "доктор" по професионално направление **3.8. Икономика**, научна специалност **"Икономика и управление"**

Автор на дисертационния труд: **Александра Орлинова Господинова**

Тема на дисертационния труд: **Приложение на клъстерния подход в развитието на иновационните процеси на растително-маслената промишленост**

Член на научното жури: **Димитър Христов Тенчев, д-р, професор**, ХТМУ София, кат. "Икономика и стопанско управление", назначен със заповед № Р-ОХ - 300 от 17.07.2020 г. на Ректора на ХТМУ София

1. Биографични данни и характеристика на научните интереси

Авторът на дисертационния труд е придобил необходимия опит, практика, квалификация, трудов стаж, образование. През различните периоди от своя живот тя е завършила различните образователни степени - средно образование, 138-то СОУ "Професор Васил Златарски" – гр. София; бакалавърска степен "Индустриален мениджмънт" към кат. "Икономика и стопанско управление" при ХТМУ София; магистърска степен "Стопанско управление" към кат. "Икономика и стопанско управление" при ХТМУ София. Работила е като стажант в Патентното ведомство на Р. България, Коутс България, ИФФТ на БАН, Организатор производство в "Солар Лед Пауър" ЕООД. В периода на своята докторантура е била и хоноруван преподавател към катедра "Икономика и стопанско управление" при ХТМУ.

Зачислена е като редовен докторант от 25.02.2016 г. със заповед Р-ФХ-57 от 25.02.2016 г в кат. "Икономика и стопанско управление" при ХТМУ София.

Отчислена е със заповед Р-ФХ-49 от 27.02.2019 г.

Научните ѝ интереси и изследвания са в областта на съвременните форми на коопериране (организиране на клъстери) и по специално в производството и дистрибуцията на олеинови масла.

2. Преглед на дисертационния труд и анализ на резултатите

Представеният за рецензия дисертационен труд е разработен и структуриран в три глави, Увод, Заключение, Приложения в общ обем от 171 страници. Оформен е адекватно, като е представена допълнителна информация относно използваните съкращения, наименования на таблиците и фигурите и прочее. Посочени са 121 литературни източника.

Актуалността на разглежданата проблематика е обоснована коректно и в този контекст адекватно са формулирани целта (**Да се оцени влиянието на клъстерната интеграция върху конкурентоспособността на малкия и средния бизнес и интеграцията на предприятия от първичния и вторичния сектори на икономиката в България**), задачите, предмета, хипотезите и работната теза на разработката.

Предмет на изследването е влиянието на клъстерната интеграция върху конкурентоспособността на малките и средните предприятия.

Обект на изследване са проблемите на клъстерната интеграция в България във връзка с конкурентоспособността на малките и средните предприятия от растително – маслената промишленост.

Изследователска теза: Повишаването на конкурентоспособността на ниско и средно технологични традиционни (конвенционални) производства от първичния и вторичния сектори на икономиката може да се постигне чрез продуктова и организационна иновация.

Постигането на целта налага решаването на следните **задачи**:

1. Изследване на теоретичните и методологическите основи на клъстерната интеграция и характеризирание на клъстерите в системата на икономиката.

2. Изследване и определяне на възможностите за клъстерна интеграция между субекти от първичния сектор на икономиката с такива от вторичния сектор, от подсектора на растително – маслената промишленост.

3. Определяне на регионалните характеристики на клъстер в бранша на растително – маслената промишленост за Югоизточния икономически район на България.

4. Извеждане на чуждестранният и българският опит в създаването на клъстери, анализ на клъстерите в България и на институционалните предпоставки за развитието им.

5. Анализ и оценка на влиянието на клъстерната интеграция върху конкурентоспособността на растително – маслената промишленост, като продуктова и организационна иновация.

6. На основата на обобщенията и систематизацията на резултатите от изследването, да се изведат проблемите и се предложат насоки за развитие на клъстеризацията в Югоизточния икономически район на страната, като предпоставка за повишаване конкурентоспособността на предприятията по веригата суровина краен продукт.

2.1. Актуалността на разглежданата проблематика е адекватно обоснована и се обуславя от следните аспекти:

- голямото икономическо значение на клъстерните формирания за развитието на икономиката и повишаването на нейната конкурентоспособност, за растежа, ефективността и конкурентоспособността на съставляващите ги предприятия, и в частност на малките и средните предприятия;

- ролята на клъстерната организация за социално-икономическото развитие на регионите:

- необходимостта от съпоставка на българския и чуждия опит в клъстерния процес и установяване равнището на прилагане на клъстерния подход в България;

- сравнително малкото изследвания на българския опит в прилагането на клъстерния подход и липсата на цялостно и задълбочено изследване и оценка на влиянието на клъстерната интеграция върху конкурентоспособността на малкия и средния бизнес;

- обективната необходимост от извеждане на проблемите, съпътстващи клъстерния процес в България и от разработване на научно-обосновани насоки за неговото бъдещо развитие, като предпоставка за повишаване на конкурентоспособността на малките и средните предприятия.

В този смисъл тематиката, разглеждана в дисертационния труд е с висока актуалност и висок потенциал за развитие и усъвършенстване.

2.2. Степен на познаване на проблема.

По мое мнение докторантката демонстрира изключително добро познаване на тематиката и свързаните с нея проблеми.

В първа глава са разгледани същността, съдържанието и спецификата на клъстерния подход като теория и практическо приложение в различни икономически сектори. Направеният литературен обзор е изчерпателен и служи за адекватно развиване на тезата на разработката в контекста на конкретиката на маслодобивната и маслопреработваща индустрия. Релацията между клъстерното интегриране и повишаването на конкурентоспособността на организациите е добре очертана и адекватно доказана. Икономическата целесъобразност на подхода е обоснована и през призмата на политиката на ЕС в областта на храните. В направените изводи в края на главата са изведени ключовите аспекти на приложимостта на подхода в икономическата практика.

Във втора глава са развити методическите аспекти на изграждането на клъстери като фокусът е поставен върху обектът на изследването - високоолеиновите масла. Проведен е анализ на състоянието на този сектор от икономиката на страната, технологичната въоръженост на отрасъла, оценени са продуктовата и продуктово-пазарната му структура. Разработена е и е приложена анкета сред специалисти в областта, резултатите от която недвусмислено доказват необходимостта от прилагането на нов съвременен подход за оптимизиране работата, икономическите ѝ параметри и постигането на съществен икономически ефект, който влияе върху конкурентоспособността на организациите от клъстера.

В глава трета е направена оценка на приложението на клъстерния подход в страната, предпоставките за неговото прилагане и оптимално функциониране в различните отрасли, възможностите, които съществуват за внедряването му в структуроопределящи сектори на икономиката. Основният акцент е поставен върху необходимостта от адекватното прилагане в производството на високоолеиново слънчогледово масло. От направените анализи и коментари, а както и от участието на автора в изграждането на такъв клъстер в Югоизточна България по недвусмислен начин се доказва релевантността на дейностите и постигнатите резултати както от чисто икономически аспект, така и от продуктово-пазарна гледна точка. Постигнатите финансови резултати са категорични и дават основание да се приеме рационалността на целия проект и потвърждават тезата и хипотезата, заложили в началото на дисертационния труд.

3. Съответствие между автореферата и дисертационния труд

Авторефератът е представен в изискуемия от учебното заведение вид. В него са посочени всички важни акценти от представения дисертационен труд по адекватен начин, позволяващ логичното възприемане на развитието на тезата на дисертацията. В

този смисъл има пълно съответствие между съдържанието на дисертационния труд и представеното в автореферата съдържание.

4. Приноси

Авторът на дисертационния труд е определил 4 приноса на своята разработка.

Трите от тях имат предимно научно приложен характер (в контекста на анализа и синтеза на съществуващото научно познание в областта, относно критерия **Обогатяване на съществуващите научни знания**, а един е с приложен характер **(Приложение на съществуващи методи в практиката, водещи до усъвършенстване на управленската експертиза за важни области от бизнеса)**

5. Публикации по дисертационния труд.

Представени са четири научни публикации, публикувани в научни издания и представени на признати научни форуми. Всички те са напълно в контекста на тематиката на дисертационния труд.

Не са представени цитирания на автора от научни или други среди.

6. Мнения, препоръки и бележки.

Дисертационният труд представлява завършено научно - практическо изследване с адекватно приложени инструменти за усъвършенстване на съществуващата практика като цяло и по-конкретно в специфичен сектор от икономиката на страната. Целта, тезата и постигнатите резултати са релевантни и смятам, че разработката е изпълнила своето предназначение.

Би било много полезно и интересно сравняването на пазарния потенциал с по широк кръг маслени производни като например - зехтини, сусамови масла и други екзотични продукти от такъв продуктов профил. В контекста на повишаване на конкурентоспособността, това би открило допълнителни аргументи, потвърждаващи високопотенциалния характер на клъстерния подход в сектора.

7. Лични впечатления

Познавам **Александра Орлинова Господинова** в различни роли - като студент, бакалавър и магистър в специалност "Индустриален мениджмънт", като хонорован преподавател в катедрата, както и нейната активна научно изследователска и преподавателска дейност по време на обучението ѝ в ОНС Доктор. Коректността, компетентността, позитивизмът, проактивността са някои от най-точните характеристики, с които бих могъл да опиша своите впечатления, с което твърдо подчертавам своята позитивна оценка за нейните способности и качества.

8. ЗАКЛЮЧЕНИЕ.

В заключение искам да декларирам своята **положителна оценка** за представения от **Александра Орлинова Господинова** дисертационен труд.. Той отговаря на изискванията на ЗРАСПБ и Правилника на Химикотехнологичния и металургичен университет София и покрива наукометричните показатели за придобиването на образователна и научна степен "доктор".

Позволявам си да предложа на почитаемото Научно жури да гласува **положително** и да присъди на **Александра Орлинова Господинова** образователна и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.8. Икономика; научна специалност "Икономика и управление"

Член на журито:.....

(проф. д-р. Димитър Тенчев)

София, септември, 2020 г.